MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025 oktyabr

TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN POLITEXNIKA UNIVERSITETI

Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya materiallari to'plami

"GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV: 2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI"

"GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY BY 2030"

«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ: АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»

7-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr.
2025-yil, oktyabr.

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz:
1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

ASSESSING RISKS IN BANKING ACTIVITIES TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SERVICES 21
Saidov Jasurbek Latipbayevich

MECHANISMS OF THE IMPACT OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH........ 24
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich

O‘QUVCHI VA TALABALARDA HUQUQIY MADANIYATINI TA’LIM JARAYONIDA YUKSALTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI VA TAMOYILLARI 27
Mansurova Zilola Akromxonovna

O‘ZBEKISTON BANK TIZIMIDA FINTECH INNOVATSIYALARINING RIVOJI VA ULARNING SANOAT-QURILISH SEKTORIDAGI TRANSFORMATSION TA’SIRI 30
Muzayyana Beknazarova

TURIZM SOHASIDA RAQOBAT AFZALLIKLARINI YARATISHDA MARKETINGNING ROLI 33
Shaymanov To‘lqin Mahmayusupovich

O‘ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI IJROSINI RAQAMLASHTIRISHNING FISKAL INTIZOM VA SHAFFOFLIKKA TA’SIRI 37
Tangrieva Farida Abdukarimovna

OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA SUN’IY INTELLEKTNI TATBIQ ETISH ORQALI BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH 41
Radjabov Bunyod Abduxalilovich

XXI-ASRDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ASOSIY DRAYVERLARI 45
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o‘g‘li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich

XALQARO RAQAMLI INTEGRATSIYA JARAYONIDA O‘ZBEKISTON ISHTIROKI........ 48
Muyassarzoda Fayziyeva

ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ КАК КЛЮЧЕВОЙ ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ И ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УЗБЕКИСТАНА 52
Турсунбоева Нилуфар Отабековна

ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И ИНВЕСТИЦИИ 55
Ягудин Дмитрий Рустамович

YANGI O‘ZBEKISTON SHAROITIDA BARQAROR TURIZM RIVOJI: GLOBAL TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR........ 57
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA INVESTITSION QARORLARNI OPTIMALLASHTIRISH........ 59
Rustambekov Djasur Askarovich

KORXONA POTENSIALINING MOHIYATI VA TUZILMASIGA OID NAZARIY HAMDA ILMIY YONDASHUVLAR TAHLILI........ 61
Djalilov Sardor Sadilloyevich

XALQARO IQTISODIYOTNING GLOBAL DAROMAD TENGSIZLIKLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI: SAVDO SIYOSATLARI VA REDISTRIBYUTSIYA MEXANIZMLARINING TAQQOSLAYDIGAN TAHLILI 64
Kurolov Maksud Obitovich

SURXONDARYO VILOYATIDA INVESTITSIYA VA YHM O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIK........ 73
Zaripova Muqaddas Jumaniyozovna, Normurodov Asliddin Alijon o‘g‘li

SUN’IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORI DINAMIKASIGA TA’SIRI 77
Akmalbek Najimov Umid o‘g‘li, Dinara Ishmanova

ПРАКТИКА И АНАЛИЗ КРЕДИТОВАНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ 81
Шамшетова Гульраушан

AHOLI DAROMADLARI O‘SISHI VA INFLYATSIYA DARAJASI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK 83
G‘ayratova Zilola G‘anijon qizi, Ibragimov G‘anijon G‘ayratovich

KORXONALARDA MAHSULOT SAVDOSIGA OID MA’LUMOTLARNI TAHLIL QILISHNING ZAMONAVIY INTELEKTUAL YONDASHUVLARI 86
Baydullayeva Dildora Tuylibayevna, Baydullayev Ruslan Tuylibayevich

ELEKTRON TIJORATNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA’SIRI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 90
Toxirov Shodibek Jo‘ra o‘g‘li

RAQOBATBARDOSH ELEKTROTEXNIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISHDA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYA VA INVESTITSIYA SIYOSATINING O‘RNI 93
Jalolov Abbosxon Ravshanxon

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI 97
To‘laganov Ziyovuddin Kamolitdin o‘g‘li

THE IMPACT OF EXTERNAL DEBT, INVESTMENT ACTIVITY, AND CAPITAL FORMATION PROCESSES ON EXPORT VOLUME AND ECONOMIC GROWTH DYNAMICS IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES 102
Tojiqulova Sitora Sobirjon qizi

HUMAN CAPITAL AND DIGITAL TRANSFORMATION: DRIVERS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT 108
Hamrokulov Mirabbos Ortiqovich

YEVROPA ITTIFOQI DAVLATLARI SOLIQ SIYOSATINI USTUVOR JIHATLARINI MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA QO‘LLASH ORQALI SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 110
Hakimov Feruz Xurshid o‘g‘li

KAPITAL TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH KONSEPSIYASI 114
Turdibayev Abdulaziz Abduvaxidovich

O‘ZBEKISTONNING 12 YILLIK TA’LIM TIZIMIGA QAYTISH ISLOHOTI 118
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Olimov Anvarjon Atamirzayevich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich

MAMLAKATNING XALQARO BAHOLASH TIZIMLARIDAGI MAVQEINI YAXSHILASHDA IQTISODIY MUSTAHKAMLIKNING AHAMIYATI 123
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna

XALQARO SAVDODA MARKETING ROLI: EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 125
Qurolov Maqsud Obitovich

BANK RISKLARINING BANK FAOLIYATIGA TA’SIRI VA ULARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 130
B.Izbosarov, N.Hakimova

OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI MASALASINING JAHON IQTISODIYOTIDA TUTGAN O‘RNI 132
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o‘g‘li

DYUZDO SPORTIDA MALAKALI SPORTCHILARNI TAYYORLASH JARAYONIDA TAKTIK TAYYORGARLIKNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI 135
Tangriyev Abdullo Tovashovich

SANOATDA QO‘SHILGAN QIYMAT HAJMINI OSHIRISH 138
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna

O‘ZBEKISTONDA OLIY TA’LIM BOSHQARUVI UCHUN SUN’IY INTELLEKTNING KENGAYTIRILGAN BASHORATLI TAHLILI 142
Esanova Shohida O‘tkirovna

PROSPECTS OF USING CREDIT CARDS IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 146
Mamatova Sevara Ilhom qizi

O‘ZBEKISTONDA EKSPORTNI SUG‘URTALASH MEXANIZMLARINI YANADA KENGAYTIRISH YO‘NALISHLARI 151
Xalilova Feruza Jamolovna

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

УЯЗВИМОСТИ В ПЛАТЕЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 155
Садыков Азиз Миршарапович

КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 160
Жусупова Анжим Тансыкбаевна

SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA OPERATSION SAMARADORLIKNI OSHIRISH: AVTOMOBILSOZLIK SEKTORI BO‘YICHA ILMIY YONDASHUV 163
Allabergenov Azamat Joldasbayevich

SUD-HUQUQ SOHASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLARNING INSON MANFAATLARIGA TA’SIRI 167
Majidov Muslimbek Maxamadjon o‘g‘li

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHNING ASOSIY SHAKLLARI........ 170
Valiev Umid Gulamovich

YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA AGRAR SEKTORNI MODERNIZATSIYA QILISH VA BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI........ 173
G‘afurov Zohidjon

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING RIVOJLANISHIDA INNOVATSIYALARDAN FOYDALANISH TAHLILI........ 177
Karimov Nodirbek

КЛЮЧЕВЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ 179
Наимов Шохрух Шарофиддинович

MAKTABGACHA TA’LIM MUASSASALARIDA AUTSORSING XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI TAHLILI........ 182
Xamidov Anis Choriyevich

PHYSIOLOGICAL CHANGES IN THE HEART IN ATHLETES OF DIFFERENT SPORTS 186
Yoldasheva Roila Jumaevna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MONETAR SIYOSATNING TRANSMISSIYA MEXANIZMLARI SAMARADORLIGINING EMPIRIK TAHLILI 192
Boltayeva Nilufar Shavkat qizi

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI........ 197
Saidova Dilfuza Abdufattohovna

АРХИТЕКТУРНЫЕ ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ БЕЗОПАСНЫХ И ДОСТУПНЫХ ВЕЛОДОРОЖЕК В УСЛОВИЯХ ПЛОТНОЙ ГОРОДСКОЙ ЗАСТРОЙКИ В УЗБЕКИСТАНЕ........ 200
Абдуллаева Ситорабону Хасанжон кизи

ЗЕЛЁНАЯ СЕРТИФИКАЦИЯ ЗДАНИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ 202
Н.Р. Авезова, Б.Б. Гулямов, А.А. Халиков, М.Б. Шерматова

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI........ 207
Holov Sherali

РАЗРАБОТКА ПРОСТРАНСТВЕННО-ИНФОРМАЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ С УЧЁТОМ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ 212
Реймова Гулмира Полатовна

FINANCIAL STABILITY OF COMMERCIAL BANKS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: OPPORTUNITIES AND RISKS........ 215
Abdusalamov Olimjon Eshmirzayevich

QIMMATLI QOG‘OZLAR BOZORIDA RISKLARNI BOSHQARISHNING AHAMIYATI........ 219
Xushvaqov Islombek Muxammadi o‘g‘li, Otaxonov Saidaxror Ilhomjon o‘g‘li

O‘ZBEKISTON MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING MUHIM SHARTLARI 225
Murodbek Boltaboyev

USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT SYSTEMS............... 222
Tojieva Shakhnoza Bobomuratovna

VIRTUAL LABORATORIYA PLATFORMALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI 226
A.I. Turayeva

OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI 229
Pulatova Moxira Baxtiyorovna, Amirhamzayev Abdubosit Muhammad o'g'li

STRATEGIC RECONFIGURATION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT POLICY IN POST-CRISIS UZBEKISTAN: LESSONS FROM THE EU 232
Rustamov Foziljon

THE ORETICAL BASIS OF THE ORGANIZATION OF FREE ECONOMIC ZONES IN UZBEKISTAN 235
Mamadiev Elyor Akmalovich

TURISTIK DESTINATINATSIYALAR RIVOJLANISHIGA TA'SIR QILUVCHI "ILDIZ" OMILLAR TAHLILI........ 237
Bekberganov Izzat Hurmat o'g'li

СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ БИЗНЕС-АНАЛИЗА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИЕЙ........ 243
Отабоев Ахмед Максудбек ўғли, Рахматуллаев Сардор Афзал ўғли

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHDA KLASTER USULINI QO'LLASHNING AFZALLIKLARI 250
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li

O'ZBEKISTONDA PUL-KREDIT SIYOSATINING SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI........ 253
Ishmurzoyev Akbarali Abdujabborovich

АРХИТЕКТУРНО-ПРОСТРАНСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ГАСТРОНОМИЧЕСКИХ УЛИЦ.......... 256
Хаитов С.И.

TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA EKOLOGIK MARKETING STRATEGIYALARI ORQALI TALABNI SHAKLLANTIRISH........ 259
Kutbitdinova Mohigul Inoyatovna, Tursunova Shahnoza Farxod qizi

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL SUPPORT BY THE BANKING AND FINANCIAL SYSTEM IN THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS........ 262
Annaklichev Sakhi Saparmukhamedovich

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY RESURSLARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 265
Jumatova Gulzar Maxmud qizi

TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA QO'LLANILADIGAN SHARTNOMA TURLARI VA ULARNING HUQUQIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI 268
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich

WAYS TO ENHANCE THE IMPORTANCE OF THE STATE BUDGET IN ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH........ 270
Sheraliyev Nurbek Jumanazar ugli

SPECIFIC FEATURES OF GREEN FINANCING IN COMMERCIAL BANKS 273
Qudratov Inomjon Nemat ugli

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI 277
Salayeva Dilafro'z Aybekovna

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM XIZMATLARI RIVOJLANISHINING AMALDAGI HOLATI VA IQTISODIY POTENSIALI 279
Madaminova Sanabar Askarovna

TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI AMALGA OSHIRISH MASALALARI........ 282
Jabborov Bahriddin Rashidovich

DRIVERS AND BARRIERS OF HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION IN POST-SOVIET CENTRAL ASIA: INTERNATIONALIZATION AT HOME AND ABROAD WITH EVIDENCE FROM UZBEK UNIVERSITIES 285
Yunusova Shirin Adxamovna

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODELLARINI RIVOJLANTIRISH: XALQARO YONDASHUVLAR 290
Raxmatillayev Sarvarbek Botirjonovich

KICHIK SANOAT ZONALARINI TASHKIL ETISH ORQALI HUDUDLARNING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASH 294
Rashidov Mels Karimovich, Umarov Xurshidbek Ixtiyor o'g'li

NAVOIY VILOYATIDA IQTISODIY RIVOJLANISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI UYG'UNLASHTIRISH MEXANIZMLARI 297
Barnoqulova Marjona Otabek qizi

O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TAJRIBASINING STRATEGIK JIHATLARI 301
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY XAVFSIZLIK INDIKATORLARINI QAYTA KO'RIB CHIQISH ZARURATI 304
Uralov Shavkat Maxramovich

RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH DOIRASIDA TELEMEDITSINANING O'RNI 308
Omonov Olim Murodullayevich

MURAKKAB LOYIHALARDA RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH 310
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich

YOSHLARNI VATANGA SADOQAT ULARNI HARBIY-VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH 312
G'ulomov Boburjon G'ogurjon o'g'li

HUDUDIY INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH TO'G'RISIDAGI NAZARIY QARASHLAR EVOLYUSIYASI 315
Sultanov Anvar Abdullaevich

HUDUDIY INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH TO‘G‘RISIDAGI NAZARIY QARASHLAR EVOLYUSIYASI

Sultanov Anvar Abdullaevich
Qoraqalpog‘iston Respublikasi
Investitsiyalar, sanoat va savdo
vazirligi bosh mutaxassisi,
Mirzo Ulug‘bek nomidagi
O‘zbekiston Milliy universiteti
mustaqil izlanuvchisi
ORCID: 0009-0008-3146-3709
anvar.sultanov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada hududiy investitsiya siyosatini shakllantirishga doir nazariy qarashlarning evolyutsion rivojlanish bosqichlari tadqiq etilgan. Maqolada klassik iqtisodiy maktablarning hududiy joylashuv nazariyalaridan boshlab, zamonaviy "o‘sish qutblari", klasterli yondashuv va yangi iqtisodiy geografiya kontseptsiyalarigacha bo‘lgan qarashlar qiyosiy tahlil qilingan. Shuningdek, hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda institutsional omillarning roli va davlatning hududiy investitsiya jarayonlarini tartibga solishdagi strategik ahamiyati yoritib berilgan. Tadqiqot natijalari hududiy investitsiya siyosatini optimallashtirish bo‘yicha xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: hududiy investitsiya siyosati, nazariy evolyutsiya, o‘sish qutblari, investitsion muhit, klaster yondashuvi, neoklassik nazariya, institutsionalizm, iqtisodiy rayonlashtirish.

Abstract. This article examines the evolutionary development stages of theoretical views on the formation of regional investment policy. The article provides a comparative analysis of views, starting from the theories of territorial location of classical economic schools to the concepts of modern "growth poles", cluster approach and new economic geography. It also highlights the role of institutional factors in increasing the investment attractiveness of regions and the strategic importance of the state in regulating regional investment processes. The results of the study serve to draw conclusions on the optimization of regional investment policy.

Keywords: regional investment policy, theoretical evolution, growth poles, investment environment, cluster approach, neoclassical theory, institutionalism, economic zoning.

Аннотация. В данной статье рассматриваются этапы эволюционного развития теоретических взглядов на формирование региональной инвестиционной политики. Проводится сравнительный анализ взглядов, начиная от теорий территориального размещения классических экономических школ и заканчивая концепциями современных «полюсов роста», кластерного подхода и новой экономической географии. Также освещается роль институциональных факторов в повышении инвестиционной привлекательности регионов и стратегическая важность государства в регулировании региональных инвестиционных процессов. Результаты исследования позволяют сделать выводы об оптимизации региональной инвестиционной политики.

Ключевые слова: региональная инвестиционная политика, теоретическая эволюция, полюса роста, инвестиционная среда, кластерный подход, неоклассическая теория, институционализм, экономическое зонирование.

Hududiy investisiya siyosatini shakllantirish iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash, hududlar o‘rtasidagi nomutanosibliklarni kamaytirish va barqaror o‘sishga erishishning muhim omili hisoblanadi. Iqtisodiy tafakkur tarixi shuni ko‘rsatadiki, investisiya jarayonlariga nisbatan yondashuvlar vaqt o‘tishi bilan o‘zgarib, yangi nazariy qarashlar va konsepsiyalar bilan boyib borgan. Dastlabki davrlarda hududiy rivojlanish masalalari asosan tabiiy resurslar, geografik joylashuv va savdo yo‘llari bilan izohlangan bo‘lsa, keyinchalik klassik iqtisodchilar investisiyalarni kapital jamg‘arilishi va bozor mexanizmlari orqali tushuntirganlar.

XX asrga kelib, neoklassik, keynsian va institusional nazariyalar hududiy investisiya siyosatining mohiyatini yanada chuqurlashtirib, davlatning faol roli, infratuzilma, inson kapitali va institutlarning ahamiyatini asoslab berdi. Keyingi davrlarda esa endogen oʻsish nazariyasi, klaster yondashuvi va innovasion rivojlanish konsepsiyalari hududiy investisiya siyosatini shakllantirishda ustuvor yoʻnalish sifatida namoyon boʻlmoqda.

Mazkur ilmiy tezisda hududiy investisiya siyosatini shakllantirish toʻgʻrisidagi nazariy qarashlarning evolyusiyasi tizimli ravishda tahlil qilinib, ularning zamonaviy iqtisodiy siyosatdagi oʻrni va ahamiyati ochib beriladi.

Mazkur tadqiqotda hududiy investitsiya siyosatini shakllantirishga oid nazariy qarashlarning evolyutsiyasini oʻrganishda kompleks ilmiy metodologiya qoʻllanilgan. Jumladan, umumilmiy metodlardan tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, tarixiy va mantiqiy yondashuvlardan foydalanilgan.

Shuningdek, iqtisodiy nazariyalarni taqqoslash usuli orqali turli davrlarda shakllangan konsepsiyalarning oʻxshash va farqli jihatlari aniqlangan. Tizimli yondashuv hududiy investitsiya siyosatini yaxlit mexanizm sifatida baholash imkonini bergan. Ilmiy manbalarni qiyosiy tahlil qilish orqali xulosalar umumlashtirilgan.

Hududiy investitsiya siyosatini shakllantirish toʻgʻrisidagi nazariy qarashlar evolyutsiyasi iqtisodiy tafakkur taraqqiyoti bilan chambarchas bogʻliq holda rivojlangan. Dastlabki nazariyalarda hududiy rivojlanish asosan tabiiy resurslar, geografik joylashuv va transport qulayliklari bilan izohlangan boʻlsa, keyinchalik kapital jamgʻarilishi va bozor mexanizmlariga asoslangan yondashuvlar ustuvorlik kasb etdi. Neoklassik maktab vakillari investitsiyalarning hududlar boʻyicha erkin harakati resurslardan samarali foydalanishni taʼminlab, uzoq muddatda hududlar oʻrtasidagi iqtisodiy tafovutlarni qisqartiradi, degan xulosani ilgari surdilar.

Alfred Marshallning “Principles of Economics” asarida hududiy rivojlanishga taʼsir etuvchi omil sifatida kapital, mehnat va texnologiya oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik asoslab berilgan[1]. Marshall sanoat konsentratsiyasi va tashqi iqtisodiy samaralar (external economies) gʻoyasini ilgari surib, investisiyalarning maʼlum hududlarda jamlanishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirishini taʼkidlaydi.

Robert Solowning “A Contribution to the Theory of Economic Growth” asarida iqtisodiy oʻsish neoklassik modeli orqali kapital jamgʻarilishi va investisiyalarning hududiy oʻsishga taʼsiri koʻrsatib berilgan[2]. Solou modeliga koʻra, uzoq muddatda hududlar oʻrtasida kapital qaytimi tenglashib, investisiyalar kam rivojlangan hududlarga yoʻnaladi.

Trevor Swanning “Economic Growth and Capital Accumulation” asari Solouga yaqin yondashuv asosida kapital va investisiyalarning iqtisodiy oʻsishdagi rolini tahlil qiladi[3]. Unda hududiy investisiya siyosatining maqsadi resurslar taqsimotida samaradorlikka erishish ekani taʼkidlanadi.

Gregory Mankiw, David Romer va David Weil tomonidan yozilgan “A Contribution to the Empirics of Economic Growth” asarida inson kapitali investisiyalari neoklassik modelga qoʻshilib, hududiy investisiya siyosatining yangi bosqichi asoslab berilgan[4]. Mualliflar taʼlim va sogʻliqqa investisiya kiritish hududlar raqobatbardoshligini oshirishini ilmiy jihatdan isbotlaydilar.

Ushbu asarlar neoklassik maktab doirasida hududiy investisiya siyosatini shakllantirishda bozor muvozanati, kapital samaradorligi va inson kapitaliga investisiyalarning ustuvor ahamiyatga ega ekanini koʻrsatadi.

Keynsian maktab vakillarining ilmiy qarashlari hududiy investitsiya siyosatini shakllantirish nazariyasining evolyutsiyasida muhim bosqichni tashkil etadi. Ushbu maktab doirasida investitsiyalar iqtisodiy oʻsishning asosiy harakatlantiruvchi omili sifatida talqin qilinib, davlatning faol aralashuvi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

John Maynard Keynesning “The General Theory of Employment, Interest and Money” asarida investitsiyalar yalpi talabni shakllantiruvchi asosiy unsur sifatida izohlanadi[5]. Keynsga koʻra, bozor mexanizmi oʻz-oʻzidan hududlar oʻrtasidagi investitsiya nomutanosibligini bartaraf eta olmaydi, shu sababli davlat byudjet xarajatlari va investitsiya dasturlari orqali iqtisodiy faollikni ragʻbatlantirishi lozim.

Roy Harrodning “An Essay in Dynamic Theory” asarida iqtisodiy oʻsishning beqaror tabiati asoslab berilib, investitsiyalar yetarli boʻlmagan hududlarda iqtisodiy turgʻunlik yuzaga kelishi taʼkidlanadi[6]. Harrod modeli hududiy investitsiya siyosatida barqaror oʻsishni taʼminlash zarurligini koʻrsatadi.

Evsey Domarning “Capital Expansion, Rate of Growth, and Employment” asarida investitsiyalarning ikki tomonlama taʼsiri talabni oshirishi va ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishi yoritilgan. Bu gʻoya hududiy siyosatda yirik infratuzilma loyihalarining ahamiyatini asoslaydi[7].

1 Marshall A. Principles of economics. – Springer, 2013.
2 Solow R. M. A contribution to the theory of economic growth //The quarterly journal of economics. – 1956. – T. 70. – №. 1. – С. 65-94.
3 Swan T. W. Economic growth and capital accumulation //Economic record. – 1956. – T. 32. – №. 2. – С. 334-361.
4 Mankiw N. G., Romer D., Weil D. N. A contribution to the empirics of economic growth //The quarterly journal of economics. – 1992. – T. 107. – №. 2. – С. 407-437.
5 Jon Maynard K. Bandlik, foizlar va pulning umumiy nazariyasi. – 2003.
6 Harrod R. F. An essay in dynamic theory //Readings in Business Cycles and National Income. – Routledge, 2025. – С. 200-219.
7 Domar E. D. Capital expansion, rate of growth, and employment //Econometrica, Journal of the Econometric Society. – 1946. – С. 137-147.

Gunnar Myrdalning “Economic Theory and Underdeveloped Regions” asarida “kumulyativ sababiyat” nazariyasi ilgari surilib, investitsiyalar rivojlangan hududlarda jamlanib qolishi, orqada qolgan hududlar esa davlat aralashuvisiz rivojlana olmasligi ta’kidlangan[8].

Ushbu asarlar keynsian yondashuv doirasida hududiy investitsiya siyosatini faol davlat ishtiroki, maqsadli investitsiya dasturlari va hududlararo tafovutlarni kamaytirishga qaratilgan mexanizm sifatida shakllantirgan.

Institusional maktab vakillari hududiy investisiya siyosatini shakllantirish masalasiga bozor mexanizmlaridan tashqari, institutlar, qoidalar va ijtimoiy muhitning hal qiluvchi roli nuqtayi nazaridan yondashganlar. Ushbu nazariy yo‘nalish doirasida bir qator fundamental asarlar hududlararo investisiya oqimlarining shakllanishini chuqur ilmiy asoslab bergan.

T. Veblenning “The Theory of the Leisure Class” (1899) asarida iqtisodiy rivojlanish faqat kapital va resurslar bilan emas, balki ijtimoiy institutlar, xulq-atvor va an’analar bilan belgilanadi, degan g‘oya ilgari suriladi[9]. Ushbu qarash hududiy investisiya siyosatida mahalliy ijtimoiy muhit va madaniy omillarni hisobga olish zarurligini asoslaydi.

J. Kommonsning “Institutional Economics” (1934) asarida davlatning huquqiy institutlari investisiya jarayonlarini tartibga soluvchi asosiy mexanizm sifatida talqin qilinadi[10]. Muallif hududlarda barqaror investisiya muhitini yaratish uchun qonunchilik va shartnoma institutlarining muhimligini ta’kidlaydi.

D. Nortning “Institutions, Institutional Change and Economic Performance” (1990) asarida hududiy iqtisodiy tafovutlar institutlar sifati bilan izohlanadi[11]. Nortga ko‘ra, samarali institutlarga ega hududlar investisiyalarni ko‘proq jalb qiladi va uzoq muddatli rivojlanishga erishadi.

G. Myurdalning “Economic Theory and Under-developed Regions” (1957) asarida “kumulativ sababiyat” nazariyasi orqali investisiyalarning rivojlangan hududlarda jamlanib borishi tushuntiriladi[12]. Bu hududiy investisiya siyosatida davlatning muvozanatlashtiruvchi rolini kuchaytirish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Shu tariqa, institusional maktab vakillarining asarlarida hududiy investisiya siyosati institutlar sifati, davlat roli va ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog‘liq holda talqin etilgan.

Hududiy investitsiya siyosatini shakllantirish to‘g‘risidagi nazariy qarashlar evolyutsiyasi iqtisodiy tafakkur taraqqiyotining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur ilmiy tezisda olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, hududiy rivojlanish va investitsiya jarayonlariga bo‘lgan yondashuvlar tarixan bosqichma-bosqich takomillashib borgan.

Dastlabki nazariyalarda hududiy o‘sish asosan tabiiy va geografik omillar bilan izohlangan bo‘lsa, neoklassik maktab vakillari investitsiyalarning erkin harakati va bozor muvozanati orqali hududlararo tafovutlar qisqarishini asoslab berganlar. Keynsian yondashuv esa investitsiyalarni iqtisodiy faollikning asosiy drayveri sifatida talqin qilib, hududiy investitsiya siyosatida davlatning faol ishtirokini ilmiy jihatdan asoslagan.

Institusional maktab vakillari esa hududiy investitsiya siyosatini shakllantirishda institutlar sifati, huquqiy muhit, ijtimoiy omillar va boshqaruv mexanizmlarining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatib berganlar. Ushbu nazariy yondashuvlar bugungi kunda hududiy investitsiya siyosatini ishlab chiqishda kompleks va tizimli yondashuv zarurligini anglatadi.

Xulosa qilib aytganda, hududiy investitsiya siyosatini samarali shakllantirish uchun turli iqtisodiy maktablar tomonidan ilgari surilgan nazariy g‘oyalarni uyg‘unlashtirish, bozor mexanizmlari bilan bir qatorda davlat siyosati va institutlar rolini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Marshall A. Principles of economics. – Springer, 2013.
2. Solow R. M. A contribution to the theory of economic growth //The quarterly journal of economics. – 1956. – T. 70. – №. 1. – С. 65-94.
3. Swan T. W. Economic growth and capital accumulation //Economic record. – 1956. – T. 32. – №. 2. – С. 334-361.
4. Mankiw N. G., Romer D., Weil D. N. A contribution to the empirics of economic growth //The quarterly journal of economics. – 1992. – T. 107. – №. 2. – С. 407-437.5.
5. Jon Maynard K. Bandlik, foizlar va pulning umumiy nazariyasi. – 2003.
6. Harrod R. F. An essay in dynamic theory //Readings in Business Cycles and National Income. – Routledge, 2025. – С. 200-219.
7. Domar E. D. Capital expansion, rate of growth, and employment //Econometrica, Journal of the Econometric Society. – 1946. – С. 137-147.
8. Gunnar M. Economic theory and underdeveloped regions. – 1957.
9. Veblen T. Bo‘sh vaqt darsi nazariyasi. - Routledge, 2017.

8 Gunnar M. Economic theory and underdeveloped regions. – 1957.
9 Veblen T. Bo‘sh vaqt darsi nazariyasi. - Routledge, 2017.
10 Commons J. R. Institutional economics //The American Economic Review. – 1936. – T. 26. – №. 1. – С. 237-249.
11 North D. C. Institutions, institutional change and economic performance //Cambridge Univ Pr. – 1990.
12 Myrdal G., Sitohang P. Economic theory and under-developed regions. – 1957.

10. Commons J. R. Institutional economics //The American Economic Review. – 1936. – T. 26. – №. 1. – C. 237-249.
11. North D. C. Institutions, institutional change and economic performance //Cambridge Univ Pr. – 1990.
12. Myrdal G., Sitohang P. Economic theory and under-developed regions. – 1957.

muhandislik
& iqtisodiyot
ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Zokir Alibekov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07
https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal
t.me/yait_2100